

daji ali prodaji na sejmi. Ni mu znano, ali obstaja še kakšna druga dvojna razglednica Sežane, z drugim motivom.

V zadnjem poglavju, Od starega gradu do roba spodnje Sežane, avtor omeni, da je od roba zgornje Sežane skozi posamezna poglavja sledil poti proti Trstu in na ta način poskušal prikazati preteklost. V tem poglavju tako predstavlja razglednice in fotografije z območja Starega gradu in širšega predela okrog železniške postaje. V tem poglavju najdemo torej razglednice in fotografije nekdanje Tržaške ceste, vile Senčar, mehanične delavnice, mlekarne, zgradbe, ki je bila prvotno namenjena tovarni Tomos, železniške postaje, t. i. nebotičnika, vil Motta in Paximadi. Starim fotografijam je dodanih nekaj novejših iz leta 2011 in 2012, najdemo tudi grb, ki je bil na Stari grad vzidan v času lastnika barona Economa, in grb grofa Petazzija, telefonski imenik iz leta 1940, z vsemi sežanskimi naročniki, razglednico družine Paximadi, ki jo je leta 1917 poslala družini Wauchnig na Reko, in razglednico s pogledom na Sežano iz nekdanje vile Motta, z letnico okrog leta 1920. Poglavje sestavljajo tudi portreti nekdanjih prebivalcev Sežane in oseb, povezanih z njo. Večina fotografij v knjigi je opremljenih s komentarjem, včasih s kratko zgodbo, opisom. Vsem razglednicam je avtor dodal nekaj najnujnejših podatkov (ime založnika, fotografa, letnico izdaje oziroma leto, v katerem je bila odposlana, in kraj, kamor je bila poslana), odvisno tudi od tega, koliko je o razglednici znanega oziroma na njej natisnjene.

Knjiga *Sežana, ljudje in kraj skozi čas* je za prebivalce tega območja pomembno delo, saj s fotografijami, razglednicami pa tudi zgodbami, komentarji, zapisi, ki te fotografije in razglednice spremljajo, predstavlja, prikazuje in na ta način tudi ohranja njihovo preteklost. Knjiga je zelo jasno in zanimivo napisana in urejena tudi za bralce, ki Sežane ne poznajo dobro.

Meta Turk

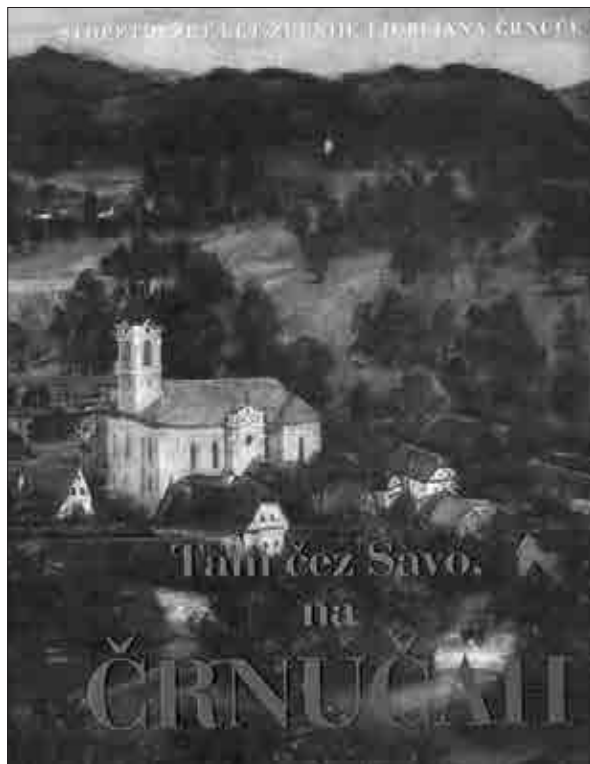

Tam čez Savo, na Črnučah: Sto petdeset let župnije Ljubljana Črnuče (ur. France M. Dolinar). Ljubljana: Družina, 2013, 456 strani.

Mlaji pred cerkvenimi vrati, olepšana pročelja cerkva in ubrani zvonovi so jeseni leta 2012 vabili vernike k slavnostnim praznovanjem jubilejev po ljubljanski škofiji. Oktobra leta 2012 je namreč kar 45 župnij v ljubljanski škofiji praznovalo 150. obletnico preimenovanja iz vikariata v župnijo. Ljubljanski škof Jernej Vidmar je 25. oktobra leta 1862 tedanje vikariate preimenoval v župnije ter vikarje v župnike. Med novimi župnijami je bila tudi Ljubljana Črnuče.

V sklopu tega je župnija Ljubljana Črnuče pripravila več praznovanj, ki so se začele jeseni 28. oktobra 2012 na praznik farnih zavetnikov Simona in Juda Tadeja, pa vse do sklepne prireditve 27. oktobra 2013, ko je bila predstavljena obsežna monografija o župniji Ljubljana Črnuče. Uredniško delo je opravil domačin dr. France M. Dolinar, ki je želel župnijo, njeno zgodovino in dogajanje predstaviti večplastno, kar je v monografiji zelo vidno.

Po uvodnem prispevku domačega župnika Stan-ka Štefanciča je prvi del monografije namenjen predstavitvi zgodovinskih korenin župnije. Prvi članek je prispeval Stanislav Matičič, ki je bil vrsto let duhovni pomočnik v župniji. Posvetil se je vlogi in pomenu župnije za cerkveno občestvo skozi čas. Lilijana Žnidaršič Golec je pripravila dva članka, in sicer se je v prvem posvetila cerkvenoupravni pripadnosti Črnuč do reform cesarja Jožefa II. Črnuče so namreč v cerkveni upravi vse do leta 1751, ko so v okviru župnije Mengeš prešle pod nadškofijo Gorica, sodile pod oglejski patriarhat. Pri tem je šlo za izrazito dvojnost v cerkveno-posvetni oblasti, saj je bil oglejski patriarhat od srede 15. stoletja naprej v rokah Benečanov, medtem ko so bili deželni knezi Habsburžani, kar je še oteževalo zadeve, saj so bili hudi rivali. V drugem članku pa se je avtorica posvetila verski zgodovini Črnuč od prve omembe cerkve leta 1526 do ustanovitve vikariata leta 1764. Črnuče so bile ena od 13 podružnic župnije Mengeš, pri čemer so imeli opati v Dunajskem Novem mestu pravico nastavljanja

vikarje, za njimi pa so to pravico prevzeli arhidiakoni v Stični. Velika oddaljenost Črnuč od Mengša in več kot desetletje dolgo prizadevanje sosesk za svoj vikariat je pripomoglo, da je bil 29. novembra 1764 ustanovljen vikariat. O vzpostavitvi vikariata, finančnih težavah, sporu glede pravic prezentacije vikarja, dušnopastirskih dolžnosti vikarja na Črnučah ter istočasnih prepиров z mengeškimi dušnimi pastirji, pa vse do ustanovitve župnije leta 1862, je pisal France M. Dolinar.

V naslednjem članku je njegovo delo nadaljeval Matjaž Ambrožič, ki je podrobno opisal obdobje od nastanka župnije, pa potem prizadevanja, da bi se gradila nova župnijska cerkev, za kar je bilo potrebna tako veliko dela kot tudi zbiranja denarja, tako da je bila leta 1887 posvečena nova cerkev. Veliko preizkušnjo za župnijo je pomenil velikonočni potres 1895, ki razdejal tako cerkev, zvonik kot tudi župnišče. Maše so zato takrat opravljali v leseni baraki. Ker je bilo razdejanje povsod veliko in so morali ljudje popraviti tudi svoje domove, so potrebna sredstva po obisku komisije z Dunaja pridobili tudi pri verskem skladu. Nova cerkev je bila kljub številnim težavam posvečena že leta 1897. Nov šok je župnijo prizadel v prvi svetovni vojni, ki je župniji vzel zvonove, prinesel med ljudi lakoto, številni župljani pa so odšli na fronte, od koder se niso več vrnili. Prva povojna leta so sicer pomenile razmah verskega življenja v župniji, vendar pa je bilo to zaradi politične in gospodarske krize kmalu okrnjeno, v času druge svetovne vojne pa je popolnoma zastalo.

Zadnje obdobje od konca vojne do danes je opisal

sedanji župnik Stanko Štefanič. Predstavil je versko življenje: verouk, misijone, koncerte, dobrodelne prireditve, procesije, molitvene pobožnosti, prireditve, romanja, oratorije in delo župnijskega sveta.

Tone Krampač je naredil statistični popis župnije Črnuče. Na podlagi statusov animarum je popisal vse hiše, priimke ter domača imena v Črnučah in krajih, ki sodijo v župnijo: Dobrava, Gmajna, Ježa, Nadgorica, Podboršt in Brod.

V drugem sklopu monografije so predstavljene osebe in dejavnosti. Blaž Otrin se je posvetil življenjepisu vikarjev in župnikov ter pripravil seznime kaplanov ter ostalih duhovnikov na Črnučah. Jure Volčjak je predstavil zapise o Črnučah ob vizitacijah goriških nadškofov Karla Mihaela Attemsa in Rudolfa Jožefa Edlinga v letih 1751–1787, saj so Črnuče kot del župnije Mengeš sodile pod goriško nadškofijo. Nadškofa sta omenila Črnuče v petih vizitacijskih zapisnikih, in sicer nadškof Attems v letih 1752, 1761 in 1767, nadškof Edling pa v letih 1775 in 1780. Ana Lavrič se je posvetila delovanju Bratovščine presvetega Rešnjega telesa, ki je bila ustanovljena leta 1773. Razložila je celoten postopek ustanovitve, natančna bratovščinska pravila, ki so določala čaščenje zakramenta presvete evharistije, skrbi za prirejanje procesij ter molitvi. Poleg tega so člani bratovščine prejeli ob vstopu popolni odpustek, za določena opravila pa odpustek sedmih let.

Iz sedanjega delovanja v župniji je Janko Jarc predstavil zakonske skupine, Ivanka Slak Župnijsko Karitas, Marija Markovič pa molitvene skupine. Zgodovini jaslic sta se posvetila Andraž Pečar in Jernej Mali. Tako kot vsaka župnija imajo tudi Črnuče številne pomembne člane, ki skrbijo, da je v cerkvi vse urejeno, tako so Ivan Kociper, Karmen Banko in Stanko Štefanič opisali organiste ter cerkovnike.

Tretji del knjige je namenjen župnijski cerkvi sv. Simona in Jude Tadeja. Uvodoma je Tadej Rifel predstavil farna zavetnika, njuno življenje ter zanju značilno gorečnost in srčnost. Peter Krečič se je posvetil stavbni zgodovini cerkve, podrobno sta opisana zidava in stanje cerkve, zgrajene v osemdesetih letih 19. stoletja, žal porušene v potresu 1895. Graditev nove cerkve, ki se je ohranila do danes, pa je detajlno navedena, in sicer tako zunanost kot notranjščina, oprema, kipi, predstavljeno je tudi delo Jožeta Plečnika. O obnovitvenih delih in novih pridobitvah v zadnjih letih – ena od njih je Slomškov dom, zgrajen leta 2004 – sta pisala Franci Slak in Stanko Štefanič. Matjaž Ambrožič je monografiji dodal še prispevek o zvonovih tako v črnuški cerkvi kot tudi v podružnični cerkvi sv. Janeza Krstnika v Nadgorici. Poglavlje zaključuje prispevek domačega župnika o zgodovini in stanju pokopališča.

Četrti del monografije je posvečen Matrikuli vikariata Črnuče, ki jo hrani Nadškofijski arhiv Ljubljana. Julijana Visočnik je prevedla Fundatio – ustanovno listino z dne 17. oktobra 1768, kjer so

podrobno navedeni pogoji kuratnega beneficija. V nadaljevanju pa sta transkript in prevod podrobnega liturgičnega koledarja ter prihodkov vikarja pri posameznih cerkvenih opravilih.

Monografija se zaključuje z geografskim in upravnim orisom kraja, ki je delo Aljoše Bizjak Pitamic. Oris je razdeljen na tri dele, in sicer: Geografske značilnosti črnuškega poselitvenega območja, Zemljiška gospodstva in podložniki na Črnučah in v Nadgorici ter Demografska gibanja na Črnučah 1754–2002.

Članke obdaja bogato fotografsko gradivo, ki bralcu približa besedilo. Celotna monografija pa sestavlja smiselno celoto, ki predstavlja bogato preteklost in sedanjost župnije ter daje priložnost tako domačim župljanom kot tudi priložnostnemu bralcu, da se seznani z raznoliko črnuško preteklostjo.

Marija Čipić Rehar

Mihael Petrovič ml.: V Kočevje pa že ne. 75 znamenitih kočevskih in s Kočevsko povezanih osebnosti. Kočevje: Društvo Peter Kosler, 2013, 272 strani.

Pokrajina, ki leži v zahodnem delu Dolenjske in je v večini prekrita z gozdom, skriva v sebi bogato tako naravno kot kulturno dediščino. Je ponosna lastnica domovanja rjavega medveda, najstarejšega odkritega jantarja in zibelka romance Friderika Celjskega in Veronike Deseniške. Kočevska se ponaša s svojevrstno zgodovino, ki so jo v veliki meri izoblikovali bodisi davno izseljeni kočevski Nemci ali pa različne plemiške rodbine, ki so jo imele v zakupu, nekatere pa so postale njene lastnice, kot je to uspelo Auerspergom. Prezreti pa ne smemo tudi med drugo svetovno vojno ustanovljenega partizanskega gibanja. Kočevsko in njeno zgodovino pa niso oblikovale le rodbine ali organizacije, temveč so pomemben delež prispevali tudi prenekateri posamezniki, ki so ali pa so bili z njo povezani na tak ali drugačen način, in eden izmed njih je zagotovo Mihael Petrovič ml.

Poznavalec lokalne zgodovine, prevajalec, turistični vodič in avtor številnih člankov (*Ko se vzdigne puntarija: Kočevski protifrancoski upor leta 1809*, »Kočevci smo prekinili molk!« sta le dva od mnogih) nam tokrat predstavlja Kočevje na malce drugačen način, in sicer iz perspektive raznovrstnih osebnosti, ki so bili na kakršen koli način povezani s Kočevjem. Nekateri so imeli tu svoje korenine, druge je sem zanesla poklicna pot, spet nekateri so bili primorani obiskati kraj prisilno. Kakorkoli že, vsak je s svojim obiskom pripomogel k oblikovanju zgodovine »mesta ob Rinži«, kot se pisatelj rad izrazi. Mihael Petrovič ml. je v pričujoči knjigi izbral 75 ljudi, prav toliko različnih

zgodb, dodal pa jim je še odlomke iz časopisja, ki se nanašajo na Kočevsko in so v nekaterih primerih tudi humorne narave, tekst pa je obogatil še z različnimi starimi fotografijami Kočevske in pa za bolj osebne prikaz tudi slikami vseh 75-ih predstavljenih oseb. Osebe si ne sledijo kronološko niti po kakšnem drugem vrstnem redu, kar pa naredi knjigo še privlačnejšo, saj nikoli ne veš, kdo te bo pričakal na naslednji strani. Ker je napisana poljudno, je namenjena širšemu krogu bralcev, čeprav bo verjetno bolj pritegnila kočevske, in pa tiste, ki se na sploh zanimajo za lokalno preteklost. Kočevje poskuša avtor prikazati v drugačni, lepši luči, kot ga poznajo ostali državljani, in pokazati, da njegov domači kraj ni le mesto, ki se spopada z najvišjim procentom brezposelnosti in slabimi prometnimi povezavami, temveč da premore tudi bogato zgodovino ter kulturno in naravno raznolikost. Avtor je več let iskal, zbiral in urejal podatke in jih na koncu strnil na 270 strani zanimivega branja, ki je hkrati zabavno in poučno, poleg tega pa nas domačine navdaja s ponosom.

Naj v nekaj stavkih predstavim nekatere izmed omenjenih osebnosti in njihove povezanosti s Kočevsko. Verjetno bi vsak, in v tem tudi jaz nisem izjema, najprej omenil brata Grimm. Na gradu Fridrihštajn se ni namreč odvijala samo ljubezenska zgodba Friderika in Veronike, temveč je grad buril domišljijo tudi slovitima pravljicarjema. V njuni zbirki *Nemške pripovedke* je med drugim izšla tudi ta o fridrihštajnskem grajskem lovcu, ki naj bi tu naletel na duhove nekdanjih lastnikov. Vendar pa je omenjena pripovedka veliko bolj pomembna iz zgodovinskega stališča. Razširjeno je namreč splošno prepričanje, da je bil grad opuščen že okoli leta 1650, vendar pa Grimmov opis Kočevske konec 18. ali pa v začetku 19. stoletja to tezo zavrača.

Skoraj nujno je omeniti, od kod izvira posrečen naslov knjige »V Kočevje pa že ne«. Kočevska je imela namreč včasih večkrat negativen prizvok, zato se jo je držal vzdevek »slovenska Sibirija«. Sploh po drugi svetovni vojni zaradi koncentracije političnih kaznjencev, odmaknjenosti kulturnih središč, zaprtih območij in množičnih grobišč, piko na i pa dodata še ostro podnebje in vlažno ozračje zaradi bližine reke Rinže. Vendar pa se jo je vzdevek prijel že prej, ko je konec 19. stoletja zavel val nacionalizma. Prej strpno ozračje med Slovenci in kočevskimi Nemci se je spremenilo v pritiske in medsebojne napade, zato Kočevska ni veljala za sanjsko destinacijo. Avtor romana *Pod svobodnim soncem* Fran Saleški Finžgar je bil le eden od mnogih, ki si ni želel obiskati tega kraja, vendar ga je pot pripeljala ravno sem. Kot duhovnik se je nekoč s prijatelji šalil in izgovoril slavne besede »Za vse, kar hočete, bom pripravljen, samo za Kočevje ne!«, vendar pa je bil, bodisi zaradi liberalnosti ali pa rojstva nezakonskega otroka, kazensko premeščen ravno v Kočevje. Kljub neprijetnim izkušnjam pa je ohranil tudi dobre in Kočevja ni zapustil le s slabimi